
Walter Kleindell, *Der erste Weltkrieg, Daten - Zahlen - Fakten*, Österreichischer Bundesverlag, Wien 1989, 295 str.

Pričujoče delo iz sosednje Avstrije je priročnik s precej samosvojo sestavo, ki bi jo lahko označili kot kombinacijo kronologije in problemskih orisov; pripravljeno je na poljudni ravni. Očitno je namenjeno širši publiki, šolajoči se mladini. Pripravil ga je avtor, ki mu to ni prvi priročnik s historično snovjo, omeniti je vsaj knjigo *Urkunden des ... Dokumente zur Geschichte Österreichs von 996 bis 1955*.

Priročnik se začne s kratkim pogledom na vzroke prve svetovne vojne in vojne zveze v Evropi pred veliko vojno. Razglabljanje, ali je bila vojna med Srbijo in Avstroogrsko pričakovana ali celo načrtovana prav tistega poletja leta 1914, nam prikaže skozi malo znano zgodbo o letovanju vojvode Putnika (tedaj načelnika Vrhovne komande Kraljevine Srbije, prej/tudi trikrat vojnega ministra) v toplicah Bad Gleichenberg v Avstriji, odkoder je odpotoval le dan ali dva pred vojno napovedjo Avstroogrške Srbije, ne da bi kdo z avstroogrške strani izkoristil priložnost za neformalne ali formalne pogovore o vroči krizi, ki je ves julij bremenila medsebojne odnose. Sledi še zanimiv pregled vojnih napovedi. Čeprav je bila vojna napoved le formalni pokazatelj in kljub konvencijam o vojskovanju ne povsem spoštovana, pa nam ta pregled kaže, da nemško in avstroogrsko vodstvo in diplomaciji niso bili tako usklajeni, kot se običajno misli. Kot zanimivost: zadnja vojna napoved v prvi svetovni vojni je bila izročena julija 1918; Honduras je napovedal vojno Nemčiji. Sledi še pregled uporabljene vojne tehnike, sestave avstroogrške armade, sil v vojni sodelujočih držav in podatki o izgubah vojskujočih se držav.

Osrednji blok v priročniku uvaja pregled glavnih vojnih dogodkov po bojiščih. V štirih obsežnih poglavjih so obdelana vsako od vojnih let; vselej po istem vzorcu: najprej kronologija, nato dve tematski obdelavi najpomembnejših dogodkov (enega avstroogrške in enega nemške vojske) iz tistega leta, tako: iz leta 1914 zadnja konjeniška bitka v svetovni vojni pri Jaroslawicah 21. avgusta, bitka pri Tannenbergu, leta 1915 preboj pri Tarnowu-Görlice, naslednjega leta spis o vojni v gorah Alp zlasti Tirolska), pa dalje oris vojne materiala na zahodu kot poglobitnem bojišču, 1917 leta preboj fronte na Soči - »čudež pri Kobaridu«, pa prvo tankovsko bitko v zgodovini 20. novembra 1917, kronika zadnjega vojnega leta pa se končuje z razvojem dogodkov ob premirju v zadnjih petih dneh vojne in z vojaškimi ujetniki, ki so ostali na italijanski fronti. Druga tema prikazuje Ludendorffovo ofenzivo na vzhodu. Vsako od teh se končuje z navedbo glavne literature.

Kronologija (okoli 4000 notacij za vsa štiri poglavja) zajema predvsem vojne dogodke, torej pomembne bitke, premike enot in gibanja front, vojne ujetnike in internacije, politične odločitve, financiranje vojne (vojna posojila, izdatki), zajema pa tudi dogodke iz družbene in kulturne zgodovine med vojno (uvajanje vojne ekonomije, omejitve prehrane, stavke, prve predstavitve pomembnih umetniških del, delavsko gibanje). Značilna je obeležitev smrti znanih oseb iz kulture. Uporabnost povečujejo kazalke na med seboj povezane dogodke.

Med vojnimi dogodki je slovensko zgodovino zadevajoča predvsem soška fronta; o vojaških dogodkih okoli Soče je najti kar nekaj zapisov, od podatkov o bitkah, obstreljevanjih, izgubah, do tistega na Doberdobski planoti (11.1. 1917), ko so italijanski vojaki obmetavali avstrijske rove z limonami in ponujali premirje. Žal pa so slovenski kraji zapisani le v nemški obliki. Bistveno bolj skromno so predstavljeni Slovenci v politiki v zadnjem letu vojne. Tako ni najti omembe majniške deklaracije, niti ustanovitve Narodnega sveta. Prvič je omenjeno dogajanje na slovanskem jugu monarhije ob ustanovitvi Narodnega vijeća Slovencev, Hrvatov in Srbov v Zagrebu. Pod datumom 29. oktober 1918 bomo zastoj iskali ob Hrvatih tudi omembo Slovencev, poleg tega pa je hrvatski sabor pojasnjen kot »Volksgruppe«. V nasprotju s tem pa je samoodločba Čehov (manj Slovakov) predstavljena mnogo bolj izčrpno.

Knjiga se zaključuje s pregledom uporabljene literature (daleč največ le v nemškem jeziku); napotila na literaturo pa so tudi pri tematskih orisih na koncu vsakega leta kronologije. Ob klasični in potrebni dodatni opremi (register oseb, geografski in stvarni register) zasledimo nekaj zemljevidov, in bogato slikovno opremo (po obliki v glavnem razglednice), ki zajema pomembne osebnosti, vojno propagando, orožja in boje (med njimi slika porušene Gorice). Skratka, zanimiv priručnik za domačega bralca, ki ga zanima zgodovina s poudarjeno avstrijsko (in nemško) noto, brez velikih pretenzij, a solidno in odgovorno narejen. Ker podobnega dela v naši historiografiji nimamo (ponovno obujenega zanimanja za zgodovino prve svetovne vojne pred nekaj leti smo bili v našem prostoru deležni le v manjši meri, povezano z dogajanjem leta 1918, ko smo Slovenci prešli iz enega državnega okvira v drugi, jugoslovanski), je kljub nekaterim pripombam tudi za nas koristen in uporaben.

Damijan Guštin

M i r o s l a v S t e p a n č i č, *Partizansko gospodarstvo in oskrba partizanske vojske na Dolenjskem in Notranjskem 1941 - 1945*, Knjižnica NOV in POS 52, založila in izdala RK ZRVS Slovenije v okviru založniškega programa revije Naša obramba, Ljubljana 1990, 680 strani.

Miroslav Stepančič, lani umrl avtor knjige, je začel sodelovati z OF v Ljubljani, zaradi česar je bil aretiran in odpeljan v Gonars. Po kapitulaciji Italije se je vključil v narodnoosvobodilno vojsko, kjer je opravljal razne vojaške dolžnosti, od namestnika komandirja čete v Cankarjevi brigadi, do šefa operativnega odseka 15. divizije. Knjiga je razdeljena na 13 poglavij, ki so napisana kot zaključene celote, tako tematsko kot kronološko, tako da nam to omogoča dokaj enostaven pregled problematike, tudi po posameznih območjih. Obravnava te problematike je toliko pomembnejša, ker je bila do sedaj do drugih predvsem vojaških tem, dokaj zapostavljena. Vendar so bili različni načini preskrbe tako za obstanek kot za razvoj partizanskega gibanja in narodnoosvobodilne vojske eno izmed najpomembnejših področij dejavnosti, kajti partizani so morali biti oboroženi, oblečeni, obuti in ne preveč lačni. V preskrbi so bili partizani ve-